

Nr 290.

Av herr Sandén m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående uppsikt å vissa jordbruk.

I Kungl. Maj:ts proposition, nr 191, med förslag till lag angående uppsikt å vissa jordbruk har § 1 i ifrågavarande lagförslag givits följande lydelse:

»Är brukningsdel av den beskaffenhet och omfattning och tillhör den sådan ägare, att med avseende å arrende därav gäller lagen om arrende av viss jord å landet inom Norrland, Dalarne och Värmland eller vad i lagen om nyttjanderätt till fast egendom är särskilt stadgat om jordbruksarrenden under bolag och med dem likställda jordägare, skall uppsikt hållas däröver att brukningsdelen ej vanhävdas, vare sig därigenom att jordbruket så van-skötes, att dess vidmakthållande äventyras, eller därigenom att nödiga byggnader bortföras eller lämnas utan underhåll.»

Det framgår härav, att lagen icke skulle komma att gälla för arrendegårdar under fideikommiss och ej heller för andra till enskild ägares huvudgård hörande arrendelägenheter, om ägaren icke vore att räkna som s. k. spekulant.

Så gott som undantagslöst skulle sålunda arrendegårdar, som tillhöra enskilda godsägare, vara undantagna från lagens tillämpning.

Vi anse ett sådant undantagande från lagens tillämpning av här omnämnda slag av arrendejordbruk vara ägnat att i hög grad äventyra det syfte, lagen uppenbarligen bör vara avsedd att tjäna. Det synes oss därför vara av vikt att lagen kommer att gälla jämväl för ifrågavarande i Kungl. Maj:ts förslag undantagna arrendejordbruk.

Frågan om en uppsiktslag för hela landet har många gånger varit föremål för behandling i riksdagen. Många uttalanden ha också gjorts i den riktningen, att en sådan lag borde äga tillämpning i fråga om all jord. Vid norrlandskommitténs betänkande var sålunda fogad en reservation av herrar Claëson, Kempe och Lindman, däri de tre reservanterna förordade, att alla jordägare skulle åläggas att hålla odlad jord i stånd. Det framhölls i sagda reservation, att skadan för det allmänna bleve lika stor om vanvård av jord förekom på det ena eller det andra hemmanet. Det komme vidare, förklarade reservanterna, att väcka rättmätig harm, därest lagen icke skulle gälla mot en jordägare, som gjort sig skyldig till uppenbar vanhävd.

Vi dela till fullo den uppfattning, som kommit till uttryck i den här omnämnda reservationen, och vi skulle ha ansett det lyckligt om regeringen

framlagt förslag till en allmän uppsiktslag, vilket för övrigt skulle ha stått i bästa överensstämmelse med riksdagens skrivelse den 6 juni 1924.

Det genom proposition nr 191 framlagda förslaget till uppsiktslag är att betrakta såsom ett nödvändigt komplement till en förändrad arrendelagstiftning. Då i förslaget till ändringar i nyttjanderättslagen intagits särskilda bestämmelser även för jordbruksarrenden under fideikommiss och vissa andra jordbruksarrenden, synes det oss som om alla skäl talade för att även dessa arrendejordbruk borde komma att falla under uppsiktslagen. En sådan uppfattning har också uttalats av många, som haft att yttra sig över jordsakkunnigas förslag. I fråga om en uppsiktslagstiftnings omfattning med hänsyn till skilda grupper av jordägare yttrar sålunda länsstyrelsen i Stockholms län bl. a. följande:

»En huvudgrupp av den föreslagna arrendelagens strängare 'särskilda bestämmelser' gäller även jordbruksarrenden under fideikommiss och vissa andra 'stadigvarande jordbruksarrenden'. De sakkunniga hava icke angivit några skäl för sitt uttalande, att för sådan jord icke skulle tarvas några vanhävsbestämmelser. Det torde fastmera icke saknas anledning att åtminstone beträffande fideikommiss i vissa fall förmoda motsatsen.»

Den i detta yttrande uttalade uppfattningen önska vi understryka. För de stora fideikommissen med sina 7,000 arrendejordbruk finnes ett stort behov av en uppsiktslag. Ofta händer det, att till arrendejordbruk under fideikommiss hörande byggnader lämnas att förfalla till den grad, att det blir omöjligt för arrendatorn att kvarstanna vid arrendet. Särskilt gäller detta med avseende på mindre arrendegårdar och torplägenheter. Då sådan ödeläggelse ägt rum, lägges den förutvarande arrendejorden till huvudgården eller också får skogen göra sitt intåg över de odlade tegarna. Samma förhållande kan mångenstädes konstateras på stora gods, som ägas av enskilda jordägare. Och detta sker samtidigt som staten genom att lämna odlingsbidrag, lån och odlingspremier söker främja nyodling och uppkomsten av nya småbruk. Man söker skapa jordbrukskolonat i otillgängliga och för jordbruk mindre lämpliga trakter i övre Norrland och man skapar med stora uppoffringar från statens sida egna hem, men samtidigt låter man gamla och uppodlade brukningsdelar mitt i hjärtat av Sverige bliva ödelagda. Detta kan icke vara en framsynt eller ur ekonomisk synpunkt försvarbar politik. Det riktiga borde väl vara att i första hand bevara de jordbruk vi redan ha.

Då vi i särskilda motioner föreslagit, dels att den norrländska arrendelagen skall äga tillämpning förutom för Värmland även för hela Dalarne, Örebro län, Västmanlands län, Uppsala län och Stockholms län samt att sagda lag skall gälla med avseende på arrendejordbruk om minst 4 hektar inrösningsjord eller minst 2 hektar odlad jord, dels ock att lagen om nyttjanderätt till fast egendom bör äga tillämpning, då arrende omfattar odlad jord till en vidd av minst 2 hektar, vilja vi framhålla att en upp-

siktslag enligt vårt förmenande bör med avseende på fastighets omfattning ansluta sig till vad vi sålunda föreslagit beträffande de två arrendelagarna. Det finns enligt vårt förmenande intet skäl för att lämna de små brukningsdelarna utanför lagen. Vi instämma med avseende härå i det yttrande, som avgivits av länsstyrelsen och hushållningssällskapets förvaltningsutskott i Södermanlands län. I detta yttrande heter det:

»Det kan ifrågasättas om inte en vanhävdslag borde omfatta alla jordbruk oavsett deras storlek. I tider, då från det allmännas sida mycket göres för skapandet av nya jordbruk, bör det ej tolereras, att andra jordbruk — stora eller små — lämnas att förfalla.»

Med stöd av vad vi sålunda anfört få vi hemställa,

att riksdagen måtte besluta sådan ändring i § 1 i Kungl. Maj:ts förslag till lag angående uppsikt å vissa jordbruk, att lagen kommer att gälla även för de arrendejordbruk under fideikommiss, som omförmälas i § 54 i Kungl. Maj:ts förslag till ändring i nyttjanderättslagen, ävensom för vissa andra jordbruk, som omförmälas i § 56 samma lagförslag, med den arealbegränsning, som för sådana arrendejordbruk kan komma att bli fastställd.

Det torde få ankomma på vederbörande utskott att företaga de ändringar i lagtexten, som ett bifall till motionen skulle komma att föranleda.

Stockholm den 18 mars 1927.

John Sandén.

Gustaf Strömberg.

Harald Åkerberg.

K. Schlyter.

Sven Linders.
